

RAZVOJ I STANJE KRIMINOLOGIJE U NEMAČKOJ

2. Počeci kriminologije u Nemačkoj

Visoki nivo nemačke krivičnopravne nauke poslednjih decenija devetnaestog i prvih decenija dvadesetog veka nije bio praćen isto tako visokim nivoom nove srodne nauke koja je u to vreme odpočela da se razvija u Italiji i Francuskoj i dobila naziv Kriminologija. No ipak je takav razvoj krivičnog prava morao dati podsticaja i razvoju kriminologije. Taj podsticaj je došao i smatra se da ga je dala najzaslužnija ličnost tadašnje nemačke krivičnopravne nauke, tvorac sociološke krivičnopravne škole, profesor krivičnog prava u Marburgu i Berlinu, Franc fon List.

List se zalagao za kriminološka istraživanja i za praktičnu primenu kriminoloških saznanja i tako se suprotstavio vladajućim, uglavnom klasičarskim, shvatanjima svoga vremena. On je svoje osnovne ideje razvio u svome pristupnom predavanju u Marburgu 1882, koje je nosilo naslov „Ideja svrhe u krivičnom pravu“ a kasnije je nazvano „Marburškim programom“. Tu se on zalagao za jednu „sveukupnu krivičnopravnu nauku“ (gesamte Strafrechtswissenschaft), koja bi uključivala i kriminalnu antropologiju, kriminalnu psihologiju i kriminalnu statistiku. Težeći da uskladi protivrečnosti italijanske i francuske škole smatrao je da predispozicija i sredina (Anlage und Umwelt) utiču na nastanak zločina.¹ To je izneo u jednoj formulaciji koja je postala klasična: „Zločin je proizvod učiniočeve osobenosti u trenutku dela i spoljnih okolnosti koje ga u tom trenutku okružuju“.² Makoliko da je ovakvo objašnjenje isuviše pojednostavljeno, ono je u svoje vreme ukazivalo na pravce daljeg istraživanja uzroka kriminaliteta.

Franc fon List bio je i jedan od osnivača Međunarodnog kriminalističkog udruženja (1888), koje je, nezavisno od raznih škola i pravaca, naglašavalo potrebu sociološkog i antropološkog istraživanja zločina,

¹ Dr. Hans Göppinger: *Kriminologie*, str. 22—23, Beck, München 1971 (463).

² F. v. Liszt: *Die Aufgaben und die Methode der Strafrechtswissenschaft*, S. 290 (*Strafrechtliche Aufsätze und Vorträge*, Bd. 2, Berlin 1905), — citirano prema Göppinger-u, str. 45.

njegovih uzroka i sredstava za njegovo suzbijanje. Tako se u Nemačkoj počeo da razvija interes za kriminologiju, čiji su glavni ciljevi imali da budu kriminalno politički a uloga podređena ulozi krivično pravne dogmatike.

Za razvoj kriminologije u Nemačkoj izvesan značaj ima i razvoj kriminologije u Austriji, kao kriminologije „nemačkog govornog područja“. Tu je u Listovo vreme delao Hans Gros, prema čijoj koncepciji kriminologije bi u ovu spadale i kriminalistika i kriminalna psihologija, kojima se Gros, kao i njegovi sledbenici (Lenz, Seelig, Grassberger) posebno bavio.³ Taj uticaj austrijskih kriminologa delimično je doprineo da se u Nemačkoj, više nego drugde, posvećuje pažnja kriminalnoj fenomenologiji čak i na račun kriminalne etiologije. Uopšte su se nemački kriminolozi znatno više od drugih bavili proučavanjem pitanja kriminalne fenomenologije.⁴

Sem Lista, za koga je rečeno da je „omogućio da se uspostavi most između krivičnog prava i kriminologije koji su bili razdvojeni“,⁵ i sem pojedinih drugih pravnikâ, razvoju kriminologije u Nemačkoj tokom ovih početnih decenija znatan doprinos dalo je i nekoliko lekara (Krafft-Ebing, Kraepelin, Birnbaum, Sommer), a naročito psihijatar Gustav Ašafenburg, koji je 1903. objavio knjigu „Zločin i njegovo suzbijanje“.⁶ To je ustvari bio udžbenik kriminologije, čiji se prvi deo bavio „socijalnim uzrocima zločina“, drugi „individualnim uzrocima zločina“, a treći „borbom protiv zločina“. Ašafenburg je sa Listom u to vreme pokrenuo i časopis „Mesečnik za kriminalnu psihologiju i reformu krivičnog prava“, koji uz izvesne promene naziva izlazi i danas.⁷

Nemačka kriminologija iz poslednjih decenija devetnaestog i prvih decenija dvadesetog veka predstavljala je početak tamošnjeg razvoja kriminologije kao nauke, jer su do tada u XIX. veku kod pravnikâ postojale samo izvesne naučno nesistematizovane ideje. Taj prvi period razvoja kriminološke nauke ograničili smo ovde Prvim svetskim ratom uglavnom zbog hronološke orijentacije, pošto rat nije doneo neke posebne zaokrete u razvoju kriminologije u Nemačkoj, nego je ona nastavila da se razvija na postavljenim osnovama.

2. Nemačka kriminologija između dva svetska rata

Posle Prvog svetskog rata u Nemačkoj se razvijaju neke posebne kriminološke grane na kojima je i ranije ponešto rađeno. Tako se radi na maloletničkoj kriminoalogiji i maloletničkom krivičnom pravu, kojima se bave Lipman i Grule (Liepmann, Gruhle). Značajnom se smatra 1921.

³ Leon Radzinowicz: In Search of Criminology, str. 20—21, Heinemann, London 1961 (254).

⁴ Dr Milan Milutinović: Kriminologija, str. 137, Prosveta — Zbirke propisa, Beograd 1969, (480).

⁵ Maurach: Deutsches Strafrecht, str. 55 (Karlsruhe 1958), — citirano prema Dr Mladenu Singeru: Nauka krivičnog prava Franza v, Liszta, str. 221 u JRKKP br. 2/70 (219—236).

⁶ Gustav Aschaffenburg: Das Verbrechen und seine Bekämpfung.

⁷ Monatsschrift für Kriminalpsychologie, kasnije Monatsschrift für Kriminalbiologie und Strafrechtsreform, a danas Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, — prema Göppinger-u, str. 25.

godine pojava Krečmerove knjige „Telesna građa i karakter“ u kojoj je Krečmer pored ostalog prikazao vezu telesne građe i temperamenta i koja je dobila mnoga priznanja. U kasnijim izdanjima ove knjige obrađivana su i neka značajna kriminološka pitanja i prikazivana je veza atletske, asteničke i pikničke telesne građe sa kriminalnim ponašanjem. U literatura toga vremena dosta su razrađivane i psihopatije, pa Šnajder piše o „Psihopatskim ličnostima“ (1923), Birnbaum o „Psihopatskom zločincu“ (1926), a Wilmans o „Takozvanoj smanjenoj uračunljivosti“ (1927).⁸ U posleratnom periodu osećao se i dosta jak uticaj Frojdove psihoanalize i Adlerove individualne psihologije na kriminologiju, gde je postojao jedan radikalniji psihoanalitički pravac (Staub, Reik i dr.) i jedan umereniji (Bohne, Eugen Schmidt i dr.). Međutim, posle uspostavljanja nacionalsocijalističkog režima 1933. prestao je uticaj psihoanalitičkih shvatanja u kriminologiji.⁹

Genetičko biološka istraživanja uzroka kriminaliteta javljaju se još pre 1933. godine, da bi potom postala naročito popularna. Psihijatar Johannes Lange objavljuje 1929. knjigu „Zločin kao sudbina“, Štumpfl „Nasledna dispozicija i zločin“ 1935. i „Poreklo zločina“ 1936., a Kranz opisuje „Životne sudbine kriminalnih blizanaca“ 1935. Oni se veoma mnogo bave ispitivanjem blizanaca i ističu značaj nasleđa za nastanak kriminaliteta.¹⁰ Na bazi dobijenih rezultata ovi autori konstatuju da se kriminalna ponašanja jednočeličnih blizanaca podudaraju u velikoj meri, za razliku od dvočeličnih blizanaca, gde se to podudaranje ispoljava u znatno manjoj meri, te zapadaju u razna preterivanja u pogledu značaja genetičkog faktora za prouzrokovanje zločina.¹¹

Tridesetih godina javljaju se i radovi o kriminalnoj prognozi i statistici (Exner, Schiedt, Scwaab, Gerecke). Održava se i ranije uspostavljena veza kriminologije sa sociologijom i ispituju se društveni uticaji na kriminalitet, kao i njegov značaj za društvo. Lipman i Eksner pored ostalog ispituju uticaj Prvog svetskog rata na kriminalitet. Eksner izdaje u 47 svezaka „kriminalističke rasprave“. Radi se takođe i na kriminalistici.¹²

U četvrtoj deceniji ovoga veka bilo je u Nemačkoj i izvesnih širih sistematskih radova iz oblasti kriminologije među kojima su najpoznatiji oni koje su napisali Eksner, Mecger i Zauer. Pre njih je takoreći jedini ovakav opštiji sistematski rad bio Ašafenburgov „Zločin i njegovo suzbijanje — Uvod u kriminalnu psihologiju za medicinare, pravnike i sociologe“.¹³ Navedena tri pisca nisu vršila sopstvena empirička ispitivanja kriminalalaca, ali su se bavili objavljenim psihijatrijsko kriminološkim podacima, tumačili su dosijee kriminalalaca i statističke rezultate,

⁸ Thomas Wütenberger: Entwicklung und Lage der Kriminologie in Deutschland, str. 147—152, Juristen-Jahrbuch, 5. Band 1964/65, Verl. Dr. Otto Schmidt KG, Köln—Marienburg (navodi: E. Kretschmer: Körperbau und Charakter; Kurt Schneider: Die psychopathischen Persönlichkeiten; K. Birnbaum: Der psychopathische Verbrecher; K. Wilmans: Die sog. verminderte Zurechnungsfähigkeit).

⁹ Wütenberger: Entwicklung und Lage..., str. 149.

¹⁰ J. Lange: Verbrechen als Schicksal; F. Stumpfl: Erbanlage und Verbrechen, Ursprünge des Verbrechens; H. Kranz: Lebensschicksale krimineller Zwillinge.

¹¹ Milutinović: Kriminologija, str. 82.

¹² Wütenberger: Entwicklung und Lage..., str. 151—152.

¹³ Karl-Heinz Hering: Der Weg der Kriminologie zur selbständigen Wissenschaft, str. 181, Kriminalistik Verl., Hamburg 1966 (221).

postavljali su samostalne sisteme a delimično i tipologije kriminalaca. Franc Eksner je bio jedan od onih nastavnika krivičnog prava koji su se bavili i kriminologijom i napisao je knjigu „Kriminalna biologija u svojim crtama“, koja je izašla 1939., a treće izdanje se pojavilo 1949. pod naslovom „Kriminologija“. Kriminalnu biologiju shvatao je kao nauku o zločinu kao pojavi u životu naroda i u životu pojedinca. Pokušavao je da uz biološke faktore pripiše izvesan značaj i socijalnim faktorima. Edmund Mecger je postojeća shvatanja o kriminalitetu prikazao 1934. u svojoj knjizi „Kriminalna politika na kriminološkoj osnovi“. Godine 1951. objavio je knjigu „kriminologija“ i u njoj izmenio sadržinu ranijeg svog rada pokušavajući da za kriminološku tipologiju iskoristi psihijatrijska znanja i topologije nenormalnih lica, kao i druga psihijatrijska znanja. Vilhelm Zauer hteo je da u svojoj opširnoj „Kriminalnoj sociologiji“ objavljenoj 1933. pruži prikaz tadašnjeg znanja o kriminologiji. Težeći za monokauzalnim objašnjenjem kriminaliteta verovao je da je pronašao krajnji uzrok kriminaliteta u takozvanom „izazivaču kriminaliteta“, koji je opisao kao „razornu snagu koja se može pojaviti u svakom nacionalnom telu i dovesti do opšteg propadanja“.¹⁴

Poslednje godine razvoja nemačke kriminologije u periodu između dva svetska rata bile su godine krize društvenih nauka uključujući kriminologiju. Rasističke i nacističke teorije toga vremena nisu poštedele ni kriminologiju pojačavajući njenu biologističku orijentaciju. Doduše ni kriminalno sociološke koncepcije nisu bile potpuno odbačene, iako su se koncepcije još dobrim delom kretale oko pojmova „predispozicije i sredine“. No kasnije se paralelno sa biološkom sve više javlja i sociološka orijentacija.

3. Razvoj kriminologije u S.R. Nemačkoj posle II. svetskog rata

Posle Drugog svetskog rata kriminologija u Saveznoj Republici Nemačkoj imala je, prema Virtenbergerovom mišljenju, dva zadatka. Prvo, trebalo je revidirati i svesti na razumnu meru genetička shvatanja koja je nacional-socijalizam podržavao radi svoje kriminalne politike, i drugo, trebalo se uključiti u opšti međunarodni razvoj kriminalne politike, čemu se pristupilo putem učestvovanja na međunarodnim kongresima i prihvatanja gostovanja stranih naučnika.¹⁵

Ipak se u posleratnim godinama nisu pojavila nova značajnija kriminološka dela, tako da se kao nešto važniji naučni događaji mogu smatrati samo već pomenuta nova i izmenjena izdanja Eksnerove „Kriminologije“, Mecgerove „Kriminologije“ i Zauerove „Kriminologije kao čiste i primenjene nauke“. Ovi autori su uglavnom ostali pri svojim dotadašnjim shvatanjima, pa je tako i Zauer u svojoj prerađenoj knjizi zadržao pojam „izazivača kriminaliteta“ (Kriminalitätserreger) pridajući pri određivanju uzroka kriminaliteta poseban značaj slobodnoj volji. Tu je razradio i jednu relativno zaokrugljenu tipologiju zločina i ubica.

¹⁴ Göppinger: Kriminologie, str. 23–24 (navodi: F. Exner: Kriminalbiologie in ihren Grundzügen, odnosno Kriminologie; E. Mezger: Kriminalpolitik auf kriminologischer Grundlage, odnosno Kriminologie; W. Sauer: Kriminalsoziologie).

¹⁵ Würtenberger: Entwicklung und Lage..., str. 152.

Tipologijom se podrobno bavio i već pomenuti austrijski kriminolog Zeelig.¹⁶

Posle ovakvog posleratnog višegodišnjeg zatišja kriminologija u S.R. Nemačkoj počinje tek negde pedesetih godina postepeno samostalno da se razvija. O vrednosti i uspehu toga razvoja postoje protivrečna mišljenja, ali se ipak može prihvatiti Gepingerovo mišljenje da je to bio razvoj koji je vodio ka odvajanju kriminologije od krivičnog prava i ka većem otvaranju prema međunarodnoj kriminologiji i njenim istraživačnjima.¹⁷ Takvo mišljenje potvrđuje pojava znatnog broja kriminoloških dela koja izlaze tokom pedesetih i kasnijih godina.

O kriminološkim problemima raspravljaju sada mnogi pisci. Iz velikog broja imena i naslova izdvojićemo prvo one koje je Vürtenberger izričito nabrojao. On posebno mesto dodeljuje Hansu fon Hentigu i njegovim knjigama „Zločin“ (u 3 sveske 1961—1963) i „Psihologija pojedinih delikata“ (u 3 sveske 1954—1957). Hentig je godinama predavao na američkim univerzitetima, te je posle 1945. godine odigrao važnu ulogu posrednika između severoameričke i nemačke kriminologije. Bader je napisao „Sociologiju nemačkog posleratnog kriminaliteta“ (1949), Bauer „Zločin i društvo“ (1957), A.-E. Braunek „Razvoj maloletnih učinilaca krivičnih dela“ (1961), Leferenc „Kriminalitet dece“ (1957), a Helmer „Zločinac iz navike i mera bezbednosti čuvanjem 1934—45“ (1961). Iz štampe izlazi i priličan broj kriminoloških serija i periodičnih izdanja.¹⁸ No mi ćemo za sada spomenuti još samo opštije radove Frica Bauera, koji u jednom udžbeniku „Zločin i društvo“ (1957) zastupa shvatanja pravca društvene odbrane, Armanda Mergena koji piše „Nauku o zločinu“ (1961) i „Kriminologiju“ (1967) i striktno odvaja kriminologiju od krivičnog prava oslanjajući se dosta na prirodne nauke, i Gustava Nasa, koji je 1961. objavio treću knjigu svoga rada „Čovek i kriminalitet“. O nekim drugim piscima, koji su nedavno objavili svoje kriminološke sisteme, još ćemo govoriti.¹⁹

Bibliografija značajnijih kriminoloških radova objavljenih u S.R. Nemačkoj tokom pedesetih i šezdesetih godina o.v. nije ovde moguće niti je potrebno dati. Ovo je utoliko teže što se i jedan znatan broj krivično-pravnih pisaca, zatim sudskih psihijatara, sudskih medicinara, sociologa i psihologa, zanimao i problemima kriminaliteta i o tome uz obradu svojih osnovnih područja objavio izvesne radove.

Ovaj rad na kriminologiji u S.R. Nemačkoj posle Drugog svetskog rata bio je podlozan izvesnim kritikama. Isticano je da „kriminologija S.R. Nemačke u znatnoj meri je prožeta duhom antropološke škole (neolombrozijanstva) zasnovane na prihvatanju bioloških uzroka kriminaliteta. Biološku, tačnije biosocijalnu koncepciju geneze kriminaliteta zastupaju u svojim radovima vodeći zapadnonemački kriminolozi Eksner, Zauer, Mecger, Zeelig i dr. Na biologizaciju uzroka kriminaliteta usmereno je „konstitucionalno učenje“ Krečmera, objašnjenja kriminaliteta blizanaca, uvođenje „lica predisponiranih za vršenje kriminaliteta“

¹⁶ Württenberger: Entwicklung und Lage..., str. 152—153.

¹⁷ Göppinger: Kriminologie, str. 26.

¹⁸ Württenberger: Entwicklung und Lage..., str. 154.

¹⁹ Göppinger: Kriminologie, str. 26—27.

itd.”²⁰ Smatra se da je u osnovi ove kriminologije tipično pozitivističko rešavanje osnovnih problema, težnja da se naučno istraživanje svede na prikupljanje mase činjenica, odsustvo nastojanja da se utvrde zakonitosti i uzročnosti nastanka pojava i želja da se problemi prakticistički reše.²¹ No izražava se utisak da su empirička istraživanja ipak manje vršena nego u kriminologiji Sjedinjenih Američkih Država.²²

Ove kritičke primedbe, koje pretežno potiču od sovjetskih autora, potkrepljene su izričito deklariranim stavovima nekih kriminologa iz S.R. Nemačke, koji su u svojevremenim polemikama o vrednosti posleratne nemačke kriminologije ovu nauku prikazivali kao zapuštenu, a određivali je kao „prirodnu nauku koja ima i važne elemente duhovnih nauka”.²³ Takođe se u ovim polemikama insistiralo na tome da ne samo kriminalna fenomenologija nego čak i kriminalistika predstavljaju discipline kriminologije. Zamerke su stavljene onima što teže teorijskim objašnjenjima jer navodno kriminologiju pretvaraju u dodatak idealističke filozofije ili je utapaju u krivično pravo, te se kriminologiji pripisivao karakter „nauke koja radi putem empiričko induktivnih metoda prirodnih nauka”.²⁴

Međutim, ova mišljenja i primedbe donekle su prevaziđeni, jer se u toku poslednje dve godine pojavilo nekoliko novih sistematskih kriminoloških dela, kakvih, kao što smo videli, takoreći nije ni bilo posle Drugog svetskog rata. Tokom poslednjih godina vrše se i nova istraživanja, pa treba uzeti u obzir i te nove radove i istraživanja.

4. Nova sistematska kriminološka dela

Potpuniji osvrt na sadašnje stanje kriminologije u S.R. Nemačkoj ne može se izvršiti ako se ne uzmu u obzir četiri sistematska dela, koja uglavnom imaju karakter udžbenika, a koja su izašla iz štampe u toku poslednjih godinu i po dana. Zahvaljujući pojavi 1970. godine Langeovog dela „Zagonetka kriminalitet” i pojavi u 1971. godini jedne za drugom kriminologije Kajzera, Hilde Kaufman i Gepingera, ovaj kratki nedavni vremenski period može se smatrati za izuzetno značajan za ta- mošnji razvoj ove nauke posle Drugog svetskog rata.

Profesora krivičnog prava i direktora Instituta za krivične nauke Univerziteta u Kelnu, Riharda Langea, smatra se ponekad za pretstav- nika savremene varijante Listove koncepcije sveukupne krivične nauke. To je tačno i kada je reč o poreklu izvesnih Langeovih koncepcija, ali još više kada je reč o osavremenjivanju Listove ideje. U svojoj knjizi „Zagonetka kriminalitet”²⁵ Lange je nastojao da prikaže da postojeće

²⁰ V. S. Šikunov: Kriminologija FRG, str. 18, Izd. „Nauka i tehnika”, Minsk 1969 (119).

²¹ A. A. Gercenzon: Vvedenije v sovjetskiju kriminologiju, str. 46, Juridičes- skaja literatura, Moskva 1965 (227).

²² Šikunov: Kriminologija FRG, str. 22.

²³ Clemens Amelunxen: Kriminologie in Deutschland, str. 25; u knjizi (str. 21—30). A. Mergen: Kriminologie Morgen, Kriminalistik Verl., Hamburg 1964 (203).

²⁴ Armand Mergen: Die tatsächliche Situation der Kriminologie in Deutschland (Ein Bericht), str. 10—11, Kriminalistik Verlag, Hamburg (?).

²⁵ Dr Richard Lange: Das Rätsel Kriminalität, Alfred Metzner Verlag, Frank- furt a/M 1970 (407).

teorije nisu uspele da reše problem kriminaliteta. Zato je dao obiman kritički prikaz raznih teorija, a pri tome je svoje izlaganje podelio na uvodno, na odnos pozitivističkih shvatanja i kriminaliteta, na prikaz koncepcija društvene odbrane, na prikaze kriminalno-socioloških, kriminalno-psiholoških i kriminalno-bioloških teorija, na određivanje veze kriminologije i krivičnog prava, na kriminalnu antropologiju i na kraju na izvesne zaključke.

Lange smatra da se čovekovo ponašanje ne može shvatiti bez pomoći antropologije koja će povezati i nadmašiti deskriptivne pojedinačne nauke, a da su osmišljenost i elementi obaveze nerazdvojno povezani sa čovekovim postojanjem. Takva antropologija vidi u prekršiocu zakona čoveka isto kao i svi ostali, koji ima prava da se smatra odgovornim a ne da bude objekt terapijskih ogleda pod parolom „lečenja umesto kažnjavanja“. Kriminologija ne može ni naprosto za sve da okrivi društvo, bez obzira što u njemu leže izvesni kriminogeni faktori, jer čovek se često nalazi u konfliktu sa društvom. Čovek nije ni dobar ni zao. On je sklon reprimtivizaciji kada se održavajuće norme ili institucije raspadaju, ali je sposoban i da mobilise suprotne snage. Lange ipak smatra da se čoveka u potpunosti ne može upoznati, pa to ni kriminologija ne može da postigne. Na čoveka stalno utiče doživljavanje sveta oko njega. Zato i pravo dobija svoje mesto u kriminalnoj pedagogici, a čoveka ne treba da uzmemo samo onakvim kakav on jeste, jer ga tada činimo gorim, nego ga treba uzeti onakvim kakav on treba i može da bude.

U S.R. Nemačkoj pojavio se u stručnoj i drugoj štampi neuobičajeno veliki broj kritika Langeovih koncepcija. Mi ćemo ovde pomenuti samo kritike od strane dvoje pisaca niže prikazanih sistematskih kriminoloških dela. Tako Ginter Kaizer, pored ostalog navodi kako je Hilda Kaufman na osnovu bogatog materijala dokazala da je današnja kriminologija već uveliko skrenula u pravcu moderne antropologije, što Lange ne zapaža, a sam Kaizer posle obimnijeg polemičkog izlaganja zamera Langeu da je naivno smatrati da će kriminologija ili kriminalna politika iskoreniti kriminalitet ili izlečiti društvo i zaključuje da strukturalno-funkcionalna analiza čini verovatnim da je asocijalno ponašanje nužni rezultat društvene grupne dinamike.²⁶ Ipak su Langeove „metakriminološke“ koncepcije nesumnjivo zanimljive i značajne jer nastoje da obnove oslabljene veze između kriminologije i krivičnog prava i jer su izgrađene na temeljima jednog ranije postojećeg značajnog stava u nemačkoj nauci a uz analizu većeg broja modernih teorija.

Kratko vreme posle izlaska Langeove knjige iz štampe pojavile su se i knjige Kajzera i H. Kaufman. Ginter Kajzer, profesor u Frajburgu, izdao je knjigu „Kriminologija — Uvod u osnove kriminologije“.²⁷ Taj udžbenik je zanimljiv po načinu na koji pisac uvodi čitaoca u kriminološke probleme. Naime, on opšte pojmove objašnjava grupama primera (služi se „metodom uzorka“), pa recimo pojmovima kriminalne fenomenologije prilazi preko maloletničke delikvencije, kriminaliteta stranih radnika i saobraćajnog kriminaliteta. Smatra da nije dovoljno kriminalitet for-

²⁶Günther Kaiser: *Moderne Kriminologie und ihre Kritiker*, str. 77, 96 (u knjizi, str. 63—99, *Kriminologie morgen*).

²⁷Dr. Günther Kaiser: *Kriminologie — Eine Einführung in die Grundlagen*, C. F. Müller, Karlsruhe 1971, (197).

malno definisati nego se treba poslužiti materijalnim pojmom koji je širi i proističe iz društvene opasnosti. Iako piščev sistem nije potpuno zaokrugljen, on uz neke druge radove („Sociologiju zločina“ od Volfa Misdendorfa 1959., Hentigove radove i dr.) predstavlja doprinos nemačkoj sociološki orijentisanoj kriminologiji oslonjenoj na izvesne zapadne sociološke koncepcije.

Udžbenik Hilde Kaufman, profesora u Kelnu, „Kriminologija I — Međuzavisnosti nastanka zločina“²⁸ predstavlja prvi deo jednog šireg kriminološkog sistema koji ceo treba da bude dat u tri knjige, tako da mnoga značajna kriminološka pitanja u ovoj prvoj knjizi nisu ni tretirana. Ipak je nekoliko stvari vredno pomena. Prvo, približno polovina knjige posvećena je opštim znanjima iz drugih nauka, čije je poznavanje potrebno radi razumevanja kriminologije, i tu spadaju osnovi psihijatrije, osnovi psihoanalize i učenja o neurozama, osnovi konstitucionalne biologije, osnovi psihologije i osnovi sociologije i socijalne psihologije. U prikazu tih osnova nauka uz čiju se pomoć objašnjava kriminalitet treba videti težnju za širenjem kruga lica koja će se interesovati za kriminologiju i informisanja onih nemačkih studenata koji po pravilu u dotadašnjoj nastavi nisu bili upoznati sa ovim naukama. Drugo, H. Kaufman je ostatak knjige posvetila empiričkim ispitivanjima kriminalaca izražavajući težnju da u centar kriminoloških interesovanja postavi čoveka kao takvog, te su pored ostalog psihološki i biološki pristup dobili više mesta nego sociološki ili socijalpsihološki pristup. Treće, odustaje se od nastojanja da se iznađe presudni uzrok kriminalnog fenomena nego se nastajanje kriminaliteta objašnjava kroz međuzavisnosti nastanka zločina. Tako se ovo delo ne priključuje koncepciji sveukupne krivične nauke niti sociološki orijentisanoj kriminologiji, nego će ono, sudeći prema ovoj prvoj knjizi, predstavljati nastavak i modernizaciju bio i psiho socijalnih shvatanja jedne druge nemačke kriminološke tradicije, tradicije kriminalne biologije, pri čemu će biti uzeta u obzir ne samo dostignuća novije nemačke nego i strane nauke.

U sličnom pravcu teži i četvrto nedavno izašlo sistematsko kriminološko delo — „Kriminologija“ Hansa Gepingera, profesora u Tbingenu i direktora tamošnjeg univerzitetskog kriminološkog instituta²⁹. Posmatrajući kriminologiju kao empiričku, interdisciplinarnu nauku, Gepinger navodi da se ona bavi okolnostima koje se nalaze u ljudskoj i društvenoj oblasti, a koje su u vezi sa nastankom, izvršenjem i sprečavanjem zločina, kao i sa postupanjem prema prekršiocima zakona. On insistira na empiričkim istraživanjima i empirički dobijenim podacima. U centar svoga sistema izlaganja stavlja učinioca krivičnog dela, pa tako posle uvodnog i metodološkog dela knjige slede izlaganja o učiniocu i njegovom socijalnom domenu, o pojedinim grupama učinilaca i najzad o samom delu. Etiološki problemi su obuhvaćeni u knjizi, ali uglavnom uz fenomenološke oko kojih se formira ceo sistem izlaganja. Tako se i ovo delo pridružuje onim nemačkim kriminologijama koje se više bave izučavanjem čoveka nego društva, a naročito predstavlja nastavak ra-

²⁸ Dr. Hilde Kaufmann: *Kriminologie I — Entstehungszusammenhänge des Verbrechens*, W. Kohlhammer, Stuttgart 1971. (272).

²⁹ Dr. Hans Göppinger: *Kriminologie — Eine Einführung*, Beck, München 1971. (463).

nijeg obimnog rada nemačkih kriminologa na izučavanju kriminalne fenomenologije. Nemački kriminolozi bavili su se i ranije, a izgleda i sada, kriminalnom fenomenologijom „neuporedivo više od drugih”.³⁰

5. Socijalistička kriminologija u D.R. Nemačkoj

Pregled razvoja i stanja kriminološke nauke u Nemačkoj ne može se dati samo na osnovu dosadašnjeg razvoja u Saveznoj Republici Nemačkoj, jer se posle Drugog svetskog rata razvoj kriminologije u Demokratskoj Republici Nemačkoj kreće drukčijim svojim sopstvenim pravcem. Rat je doveo do podele Nemačke na dve države, zapadnu SRN, koja je veća i ima oko 58 miliona stanovnika, i istočnu DRN, koja je manja i ima oko 18 miliona stanovnika. U istočnoj nemačkoj državi, srazmerno njenim manjim mogućnostima, takođe postoji izvesan broj dela iz oblasti kriminologije. Vodeći istočno nemački kriminolozi govore o tamošnjoj kriminološkoj nauci kao o socijalističkoj kriminologiji. Najpoznatija knjiga iz ove oblasti, a sem nemačkih radova postoje i izvesni prevodi sovjetskih kriminoloških dela, je „Socijalistička kriminologija”, koju su napisali Buholz, Hartman, Lekšas i Štiller.³¹ Ona je proistekla iz spajanja „Socijalističke kriminologije” prve trojice autora³² sa Štillerovom knjigom „Metodi socijalističke kriminologije”.³³

Socijalistička kriminologija ima za cilj da doprinese postepenom potiskivanju kriminaliteta do koga će dolaziti sa razvojem socijalističke države. Za razliku od građanske kriminologije ona kriminalitet ne posmatra za veći nego za prolazan i otklonjiv. Socijalistička kriminologija je kriminologija jednog drukčijeg, socijalističkog, društvenog poretka i zasniva se na marksističko-lenjinističkom pogledu na svet. „Stoga socijalistička kriminologija ne treba da se razume kao produžetak građanske kriminologije na jednom novom stupnju. Nju ni po njenim teoretskim osnovama, ni po njenom poreklu, niti po njenom metodu za razjašnjenje pojava, ne treba shvatiti kao sledbenicu građanske kriminologije u jednoj socijalističkoj državi”. Ali socijalistička kriminologija nije bez tradicije kao ni bez značajnih teoretskih osnova. Ove osnove nalaze se u marksističko-lenjinističkoj opštoj teoriji o društvu, u teoriji prelaska iz kapitalizma u komunizam, u predsocijalističkoj marksističkoj kriminologiji i u različitim socijalističkim društvenim naukama koje se bave čovekovim ponašanjem.³⁴ Kriminalitet se posmatra kao društvena pojava. Kriminologija je i po naučnicima koji se njome bave i po koncepcijama koje se zastupaju dosta bliska krivičnom pravu.

³⁰ Milutinović: Kriminologija, str. 137.

³¹ Erich Buchholz, Richard Hartmann, John Lekšas, Gerhard Stiller: Sozialistische Kriminologie (Ihre theoretische und methodologische Grundlegung), Staatsverlag der DDR, Berlin 1971. (492).

³² E. Buchholz, R. Harmann, J. Lekšas: Sozialistische Kriminologie (Versuch einer theoretischen Grundlegung), Staatsverl. der DDR, Berlin 1966. (326).

³³ G. Stiller: Methoden der sozialistischen Kriminologie (Zur Technik und Methodologie der kriminologischen Forschung), Staatsverl. der DDR, Berlin 1967 (216).

³⁴ Buchholz i dr.: Sozialistische Kriminologie, str. 44–45, 47.

Sem navedenih autora koji su napisali fundamentalno delo „Socijalistička kriminologija“, kriminologijom se u DR Nemačkoj pozabavio i znatan broj drugih pisaca u svojim studijama, monografijama, disertacijama. Tako na primer Jozef Štrajt piše o „Klasnoj borbi i krivičnom pravu“, Aksel Remer o krivičnim delima ubistva, Hans Veber i Gerhard Feliks o seksualnim krivičnim delima, Kurt Gratenaueer o imovinskim deliktima maloletnika, Ginter Jeger o deliktima u građevinarstvu, Valter Gripe o imovinskim deliktima na selu, Oto Kraft o trovanju životinja, Gert Švarc o rasipničkim deliktima, Karl-Martin Beme o deliktima u železničkom saobraćaju, Oto Dirl o deliktima u saobraćaju rudničkih železnica, Kurt Maneke o deliktima u oblasti zaštite na radu, a Oršekovski, Maneke i Sare o krađama u robnim kućama, itd.

Pojavljuju se i dela sa još novijom teoretskom orijentacijom, kao što je Buholcovo o krađama i Knoblohovo o ličnosti učinilaca krivičnih dela protiv socijalističke svojine. Ovi radovi se više od napred pomenutih bave empiričkim istraživanjima kriminaliteta, a pri njihovom pisanju naročito su korišćene analize dokumenata i upitnici. Empirička istraživanja vršena su i kroz niz daljih disertacija. Praksa je takođe uložila napore da analizira kriminalitet i njegove uzroke, pri čemu se za naročito uspešnu smatra izgradnja nove kriminalne statistike koja je još u toku. No smatra se da će po zaključenju toga posla DR Nemačka imati naučno najmoderniju kriminalnu statistiku pa time i prvoklasan instrument za borbu protiv kriminaliteta.³⁵

Pokušaja za sintetizovanjem kriminoloških shvatanja ili sa spajanjem pojedinih istraživačkih poduhvata u Istočnoj i Zapadnoj Nemačkoj izgleda da do sada uopšte nije bilo. Ipak se većina obuhvatnijih radova bilo u jednoj bilo u drugoj nemačkoj državi ukratko kritički pozabavi sa onim što se kod onih drugih radi u oblasti kriminologije. Nije isključeno da će budući razvitak dovesti do većih tamošnjih uzajamnih kriminološko naučnih uticaja.

6. Stanje kriminoloških istraživanja u S.R. Nemačkoj

Pregled stanja kriminološke nauke u dvema nemačkim državama ne bi bio potpun ako ne bi obuhvatio i pregled aktuelnih kriminoloških istraživanja. O istraživačkim institucijama i projektima u D.R. Nemačkoj imamo manje podataka, tako da se moramo zadovoljiti gore izloženim pregledom rada i obrađivanih tema. Stanje i razvoj kriminoloških istraživanja u S.R. Nemačkoj pratio je i o njima pisao Tomas Vürtenberger, te ćemo se ovde poslužiti njegovim poslednjim publikovanim izveštajem.³⁶ Pregled istraživačkih projekata daćemo dosta opširno, ne samo radi potpunosti obaveštenja, nego i radi eventualnog sugeriranja tema za istraživanje u našoj zemlji.

Kriminološka istraživanja vrše se u SRN prvenstveno pri univerzitetkim katedrama, klinikama i institutima. To su prvenstveno krimino-

³⁵ Buchholz i dr.: Sozialistische Kriminologie, str. 48—50.

³⁶ Thomas Württenberger: Die Lage der kriminologischen Forschung in der Bundesrepublik Deutschland (Monatschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, 54 J., H.5, August 1971, str. 225—235).

loški, ali takođe i sociološki, medicinski i sudsko-medicinski instituti. U poređenju sa institutima drugih nauka ovo su „patuljasti“ instituti, jer ih uz direktora (profesora) čine još samo 1—2 asistenta i pomoćne snage. Većina direktora bavi se kriminološkim istraživanjima uzgred uz nastavu. Ipak su već sada direktori instituta u Hajdelbergu, Tibingenu i Sarbrikeni isključivo kriminolozi, a do poboljšanja je došlo i u Kelnu, Minsteru, Majncu, Hamburgu, Bohumu i Bilefeldu, gde je takođe na pravnim fakultetima uvedena opcionalna nastava kriminologije.

Dajući pregled istraživačkih projekata spomenimo da je Institut za sociologiju Slobodnog univerziteta Berlin završio projekte o sociologiji narkomanije, o teoriji diferencijalne asocijacije u okvirima sociologije devijantnog ponašanja, o stanju kriminalne sociologije u SNR s osvrtom na fenomen povrata, o delinkvenciji maloletničkih bandi u donjim slojevima i o doprinosu sociologije i psihologije društveno- naučnoj teoriji kriminaliteta, a ispituje se i proces socijalizacije u porodicama alkoholičara, problemi kriminološke teorije u DRN i sociologija maloletničkog kriminaliteta u SNR. Teme na Sociološkom fakultetu u Bilefeldu: maloletnička delinkvencija, devijantno ponašanje i društveni slojevi, struktura uloga i konflikti uloga u kaznenoj ustanovi, vremenski aspekti socijalizacije, strukturalne pretpostavke resocijalizacije, a takođe i kriminalne karijere i grupni procesi učenja. Naučne institucije u Erlangen-Nimbergu prikupljaju podatke o porodicama i sredini kriminalnih i zapuštenih maloletnika i o ulozi probacionog službenika. Pri Kriminološkom institutu u Frankfurtu na Majni kroz disertacije se naročito obrađuju razni delikti (razbojništva, iznuda, podvođenje, poreska utaja, bankrotstvo, zlostavljanje dece, povreda stana itd.). U Frajburgu Institut za kriminologiju proučava razne aspekte problema porodice i maloletničkog kriminaliteta, probleme reforme izvršenja kazni, pljačke banaka i kasa, indeks kriminaliteta i međunarodnu kriminalnu statistiku, a Sociološki institut krađe u robnim kućama. U Giseni se izučava prognoza kod maloletnih zatvorenika. Krivična katedra u Getingenu: doživotne kazne lišenja slobode, povrat kod zatvorenika, kod probanada, kod maloletnih zatvorenika, pljačkaši banaka, istražni zatvor prema maloletnicima i adolescentima, infra struktura kaznenih ustanova, prepiska i posete kod dužih kazni lišenja slobode. Seminari Univerziteta u Hamburgu: prognostičke tablice za uzrast od 14—24 godine, analiza jednog kaznenog doma, analiza sadržine kriminalističkog programa televizije, devijantno ponašanje devojčica, dečji kriminalitet, delinkvencija maloletnika u srednjim školama, socijalni procesi učenja izvršenja krivičnih dela, seksualna delinkvencija, seksualitet pri izvršenju kazni.

Kriminalološki institut u Hajdelbergu bavi se ocenom verodostojnosti svedoka, kriminaloškom prognozom, prelaznim oblicima kriminalnog ponašanja, palikućstvom dece i maloletnika, vaspitanjem i psihoterapijom kriminalaca, istraživanjem jedne asocijalne četvrti Hajdelberga i izradom disertacija o raznim drugim temama. Kriminološki seminar u Kilu ispitivao je vezu trajanja kazne i uspeha resocijalizacije. U Majncu: preispitivanje Glikovih prognostičkih tabela, prevare kod igara na sreću, ubistva taksista, kriminalitet belog okovratnika među posrednicima sa nepokretnostima, kriminalitet kelnera, kriminalitet u vezi s vojskom. U Marburgu: kriminološki značaj hromozomskih aberacija, doživotno

osuđeni nasilnici. uživanje droga od strane maloletnika, ocena veštacenja verodostojnosti iskaza maloletnika u krivičnim postupcima protiv punoletnika, i dr. U Minhenu: analiza jedne kaznene ustanove u Bavarskoj i eksploracija 12 ubica iz jednog KPD. U Minsteru: mogućnost borbe protiv kriminaliteta belog okovratnika. U Regensburgu: studija jedne delinventne i jedne beskućničke četvrti Kelna. Saarbricken: seksualna delinkvencija, dejstvo vaspitanja preko staratelja, delovanje određenih maloletničkih kazni u Bavarskoj. Kriminološki institut u Tübingenu izučava faktore kriminaliteta i mogućnosti resocijalizacije maloletnika, zatim doživotno osuđene na lišenje slobode, pa hromozomske nedostatke kod adolescenata, kriminologiju dece, beskućnika, maloletnih kradljivaca, dok se na Nervnoj klinici ispituju mogućnosti prognoze kod dece i maloletnika, maloletne ubice, deca kao žrtve krivičnih dela protiv morala.

Izvesna kriminološka istraživanja vrše se i van univerziteta. Vrše ih samostalni instituti, izvesni državni organi i ustanove, a raste i broj individualno rađenih monografija, disertacija, diplomskih radova, članaka, izveštaja itd. Sve to biva publikovano u nizu specijalizovanih edicija, zatim u izvesnom broju specijalizovanih kriminoloških i drugih srodnih časopisa.³⁷

7. Spor oko sadašnjeg stanja kriminologije u S.R. Nemačkoj

Ako se vratimo nekoliko godina unazad pre opisanih istraživanja videćemo da su se, posle nekadašnjeg sjaja nemačke krivično pravne dogmatike i posle sve većeg međunarodnog interesovanja za kriminologiju kao sve značajniju krivičnu nauku, savremeni nemački kriminolozi teško mirili sa malim značajem nemačke kriminologije za posleratni razvoj ove nauke u svetu. Stoga se u stručnoj štampi razvila neobična diskusija o postojećem stanju kriminologije u Saveznoj Republici Nemačkoj. U Demokratskoj Republici Nemačkoj ovakve diskusije nije bilo jer su tamošnji malobrojni autori uglavnom bili zadovoljni što su pravilno raščišćene polazne teorijske osnove, pa su smatrali da na njima sada treba graditi donde dokle se može stići.

U jednom pregledu štampanom kao odvojena brošura pre desetak godina, poznati zapadnonemački kriminolog Mergen prikazuje stanje nemačke kriminologije u veoma crnim bojama. Ističe da je u Nemačkoj kriminologija vezana za dogmatsko krivično pravo, da ne postoji naučni podmladak, da nastava kriminologije nigde nije obavezna, da nema mogućnosti specijalizacije. Njega takođe zabrinjava što se pojavljuju tendencije za isključivanjem kriminalistike iz kriminologije, pa još i tendencija da se kriminologija liši svoga karaktera nauke koja se služi empiričkim induktivnim metodom prirodnih nauka. Mergen čak izražava strepnju da može doći dotle da se učini kraj na ovakav način shvaćenoj naučnoj kriminologiji.³⁸ Jedan drugi autor koji takođe ističe karakter

³⁷ Pomenimo neke najvažnije časopise kao: *Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform*, *Kriminologisches Journal*, *Archiv für Kriminologie*, *Kriminalistik*, itd.

³⁸ Mergen: *Die tatsächliche Situation der Kriminologie in Deutschland*, str. 24, 6, 10, 24.

kriminologije kao prirodne nauke, iznosi pre 7—8 godina slično mišljenje da je kriminologija „zapuštena“.³⁹ U isto vreme jedan treći autor osporava Langeovu kritiku stanja kriminološke nauke uopšte, a posebno nemačke kriminologije, koja se uglavnom sastoji u pripisivanju jednostrane orijentacije moderne krivične nauke na specijalnu prevenciju i nedovoljnog uzimanja u obzir čovekove realnosti. Po mišljenju toga autora koreni razočarenja u krivičnu nauku leže u izmenjenoj „svesti epohe“. Ali on izražava slaganje sa Langeom da kriminologiji nedostaje konsolidacija njenih osnova, metoda i rezultata, kao i koordinacija njenih posebnih disciplina.⁴⁰

Sadržina ovih kritičkih primedaba o nemačkoj kriminologiji pokazuje nam da se u poslednje vreme stanje menja iz godine u godinu. Dok se pre desetak godina diskutovalo da li će tamo kriminologija uopšte ostati kao nauka, pre sedam-osam godina se već raspravlja o pravilnosti nekih postojećih postavki. U narednim godinama stvari idu još dalje. Pre pet-šest godina pojavljuju se zamerke da nemački kriminolozi isviše malo uzimaju učešće na međunarodnim skupovima, da ne vrše dovoljno empirička istraživanja, da ne nastoje da vrše naučni uticaj u drugim zemljama, te se predlaže preduzimanje jednog centralnog povezanog sistematskog empiričko-kriminološkog istraživanja koje će odgovarati međunarodnom nivou kriminološke metodologije.⁴¹ Međutim, zanimljivo je da pojedini autori već u to vreme smatraju ovakvu kritiku za prevaziđenu. Oni odbijaju primedbu da je Nemačka neka vrsta „kriminološke provincije“ i citiraju kako je na kriminološkim kongresima uopšte zaključeno da su programi u raskoraku sa stvarnošću i da naučna nesigurnost postoji i drugde.⁴² Iz navođenja onoga što je nedostajalo nemačkoj kriminologiji vidi se šta je ona postepeno postizala.

Nedavno je u unutrašnjim okvirima Savezne Republike Nemačke otpao i prigovor tamošnjoj kriminologiji da ne vrši nikakav uticaj na krivično zakonodavstvo. Smatra se da je prilikom revizije krivičnog zakonodavstva u SRN kriminološka nauka imala izvesnog uticaja na reformu prava o saobraćaju na putevima 1953, na reformu maloletničkog krivičnog prava 1953, na uvođenje probacije iste godine, kao i na koncepcije zakona o prekršajima iz 1968. Tvrdi se da je u 1969. godini kriminologija uticala na reformu materijalnog krivičnog prava, a naročito kod seksualnih delikata, pa kod ograničenja kratkotrajnih kazni lišenja slobode, ukidanja robije, uvođenja smeštanja u socijalterapeutsku ustanovu, pravila o odmeravanju kazne, zakona o kastraciji, pripremi zakona o izvršenju kazni, itd.⁴³

Stanje zapadnonemačke kriminologije tokom poslednje dve godine videli smo iz napred datog prikaza nedavno izdatih sistematskih krimi-

³⁹ Amelunxen: *Kriminologie in Deutschland*, str. 25.

⁴⁰ Kaiser: *Moderne Kriminologie und ihre Kritiker*, str. 71.

⁴¹ Dr. Hans Joachim Schneider: *Entwicklungstendenzen ausländischer und internationaler Kriminologie*, str. 369, 380 (*Juristenzeitung*, Nr. 11/12, 10. 6. 1966, Tübingen, 369—381).

⁴² Dr. Günther Kaiser und Dr. Hartmut Schellhoss: *Entwicklungstendenzen der Kriminologie (Eine kritische Erwiderung auf den Beitrag von H. J. Schneider)*, str. 777⁸ (*JZ* Nr. 23/24, 9. 12. 1966, 772—778).

⁴³ Kaiser: *Kriminologie*, str. 157—159.

noloških dela i novih istraživačkih projekata. Taj nedavni rad je znatan i obuhvatan i doprinosi da nemačka kriminološka nauka osvaja sve značajnije mesto na međunarodnom kriminološkom terenu. Zahvaljujući ranijoj tradiciji i sadašnjem radu ona naukama drugih zemalja može dati korisne podsticaje i informacije o mnogim kriminološkim pitanjima, a naročito o odnosu kriminologije sa krivičnim pravom, o kriminalnoj fenomenologiji, o biološkim problemima u kriminologiji itd. Doduše ona u pogledu osnovnih koncepcija, metodologije, etiologije i kriminalne sociologije sugerira manje opšteprihvatljivih rešenja, ali u međunarodnoj razmeni ideja dovoljno je očekivati da kriminologije pojedinih velikih država sugeriraju rešenja makar samo pojedinih važnijih kriminoloških problema.

Dr Mihajlo Aćimović, docent

L'EVOLUTION ET L'ETAT DE LA CRIMINOLOGIE EN ALLEMAGNE

(Résumé)

L'évolution de la dogmatique juridique pénale allemande n'était pas accompagnée d'une criminologie pareillement développée, mais elle donnait une impulsion à l'évolution de la criminologie à la fin du XIXe et au début du XXe siècles. L'auteur de cette impulsion fut, estime-t-on, premier lieu, Franz von Liszt, qui préconisait une „science universelle de droit pénal“. Une autre contribution importante est celle fournie par Gustav Aschaffenburg qui publia, en 1903, le livre „Le crime et sa prévention“. L'activité au sujet des différents problèmes criminologique se poursuit et élargit après la Première guerre mondiale. On étudie la délinquance juvénile, le rapport de la construction physique et du tempérament, de la psychopatie et de la criminalité, les explications psychoanalytiques de la criminalité pour voir, enfin, les recherches biologiques de la criminalité devenir particulièrement populaire. Dans la dernière décennie avant la Deuxième guerre mondiale paraissent les travaux criminologiques systématiques d'Exner, de Mezger et de Seuer, qui seront réimprimés, avec certaines modifications, après la guerre. Cependant, c'était la décennie de la crise des sciences sociales, y compris la criminologie.

Dans les premières années consécutives à la guerre, les criminologues allemands s'attachaient à ramener à une mesure raisonnable les concepts génétiques, soutenus par le national-socialisme dans l'intérêt de sa politique criminelle, et à s'inclure dans l'évolution internationale générale de la politique pénale. Or, l'accalmie scientifique dans la criminologie ne cessera que vers les années 50 avec l'apparition, dans la criminologie, avec leurs travaux relativement importants, d'une série de nouveaux noms (H. von Hentig, Bader, Bauer, A.-E. Brauneck, Lefereenz, Mergen, Nass et autres). Toutefois, une forte influence des conceptions biologiques se fait toujours sentir, de la doctrine constitutionnelle de Kretschmer et des explications à l'aide de la prédisposition et de l'ambiance (Anlage et Umwelt). Ce qui est significatif, c'est qu'au cours des deux dernières années ont paru quatre nouveaux ouvrages criminologiques systématiques. Ce sont „L'énigme de la criminalité“ de Richard Lange, dont les conceptions s'appuient sur l'anthropologie et l'ensemble des sciences pénales; „La criminologie“ de Gunther Kaiser, à orientation sociologique et qui explique les notions générales par des groupes d'exemples; „La criminologie I“ de Hilde Kaufmann, qui initie le lecteur, par la première partie de son système planifié plus large, aux connaissances générales et aux recherches empiriques des criminologues, et „La criminologie“ de Hans Goppinger qui, comme le fait aussi H. Kaufmann, place au centre de son système l'auteur de l'acte criminel.

A la différence de cette évolution après la guerre dans la République Fédérale, les criminologues de la République Démocratique Allemande ne considèrent pas leur science comme prolongation de la criminologie bourgeoise, mais comme une

science dont les fondements résident dans la théorie générale marxiste-léniniste de la société, dans la théorie du passage du capitalisme au communisme, dans la criminologie marxiste présocialiste et dans les différentes sciences sociales socialistes qui s'occupent du comportement de l'homme. A côté d'une série d'études, de monographies et de dissertations, le travail criminologique le plus important est l'oeuvre commune de Buchholz, Hartmann, Lekschas et Stiller „La Criminologie socialiste”.

Dans les deux Etats allemands sont en cours d'importantes recherches criminologiques, mais le nombre de ces recherches semble être sensiblement supérieur dans la République Fédérale Allemande. Une polémique intéressante y est engagée sur l'état actuel de la criminologie ouest-allemande. Il y a une dizaine d'années seulement, on discutait dans ce même pays si la criminologie devait subsister comme science. Il y sept ou huit ans, on discutait déjà du bien-fondé de certains principes admis. Et il y a cinq ou six ans, on demande davantage de recherches empiriques et reproche à la science allemande de ne pas exercer une plus forte influence scientifique dans d'autres pays, tandis que certains auteurs considèrent même ces critiques comme périmées.

